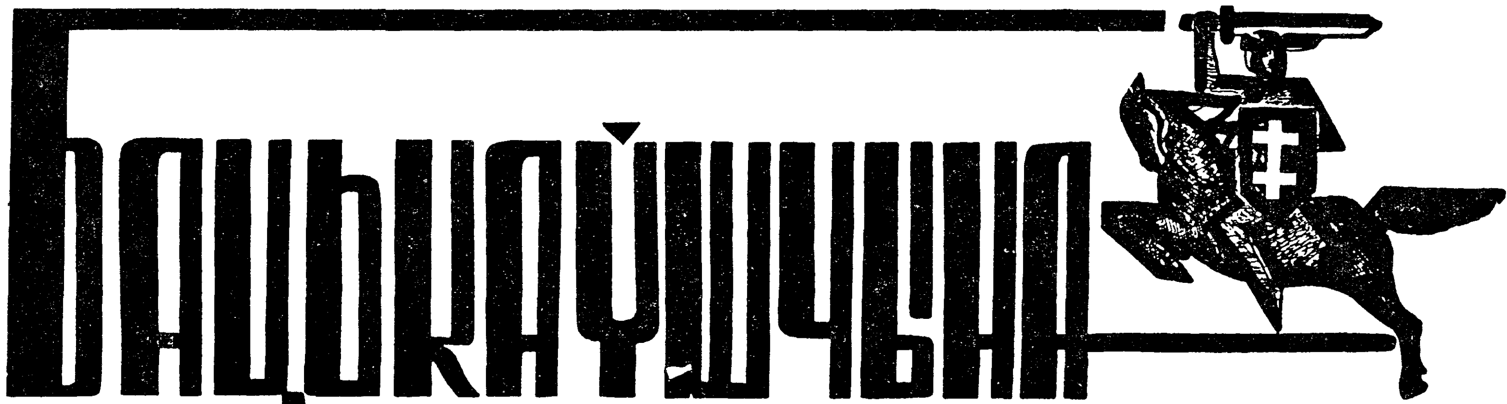

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna“ („Das Vaterland“), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck. „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

Цана: Нямеччына: на год. — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; **ЗША і Канада:** на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 м. **Ангельшчына й Аўстралія:** 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл.; **Бэльгія:** 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. **Францыя:** 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. **Аргентына:** 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. **Перасылка лучніцкай поштай каштуе падвойна. Падвойныя нумары каштуюць падвойна. Паадзіночныя нумары газэты разам з «Каласкамі» ўважаюцца за падвойныя.**

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna“, Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“

THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER “THE FATHERLAND„

№ 14 (498) — Нядзеля, 3 красавіка 1960 г. — ГОД ВЫДАНЬНЯ 14

Вакол палітыкі раззбраеньняў

Бягучыя й навонкі больш эфэктоўныя падзеі міжнароднай палітыкі, якіх апошнім часам бывае вельмі многа, у значнай меры прысланяюць і адсоўваюць у цень такое важнае палітычнае пытаньне, якім зьяўляецца праблема раззбраеньняў. А гэтае пытаньне набірае асабліва вялікае важнасьці й войстрае актуальнасьці як з гледзішча агульна палітычнага, гэтак і чыста эканамічнага.

Шырокі палітычны аспэкт гэтага пытаньня высоўвае яго на чало ўсіх іншых праблемаў міжнароднае палітыкі. Перагонка збраеньняў, якая бесьперапынна адбываецца між узходнім і заходнім блёкам дзяржаваў, ужо сама па сабе стварае патэнцыяльныя перадумовы для новае сьветавае вайны. Калі перад першай сьветавай вайной зазначалася прыспешанае й гарачкавае збраеньне дзяржаваў, якія хутка пасьля таго сталіся ваеннымі агрэсарамі, і калі ў ладнай часьці публічнай апініі пераважала думка, што, ня гледзячы на гэта, усё-ж да вайны ня дойдзе, дык, — прыпамінаю сабе, — адзін польскі публіцысты тады пісаў, што вайна ёсьць няўхільнай, бо калі будуць усьцяж прадукавацца гарматы, дык яны аўтаматычна пачнуць іграць самі. Жыцьцё паказала, што перасьцярогі гэнага публіцыстага былі правільныя.

Праўда, сяньня пераважае перакананьне ў сьвеце, і то сярод вядучых палітыкаў і ваенных экспэртаў, што ў сувязі з наяўнасьцяй ў вабодвых праціўных лагерах аружжа масавага зьнішчэньня новая сьветавая вайна зьяўляецца выключаная, што ніводзін праціўнік не адважыцца напасьці на другога, бо будзе пэўным, што ў сьлед за нападам адразу-ж наступіць ня менш зьнішчальная адплата. Але гэтак ёсьць у тэорыі, практыка-ж можа быць зусім іншая.

Як ведама, новая вайна можа ўспыхнуць толькі між камуністычным блёкам дзяржаваў і блёкам дзяржаваў дэмакратычных. Ведама таксама, што дэмакратычны блёк дзяржаваў або Захад першым вайны ў ніякім выпадку не распачне. Пры гэтым эвэнтуальная вайна Захаду ў ніякім выпадку ня можа быць зачэпнай, агрэсыўнай, а толькі вайной абароннай у выпадку нападу на яго камуністычных дзяржаваў, дакладней Савецкага Саюзу ці камуністычнага Кітаю або абодвых разам. Гэта таму, што ўрады заходніх дзяржаваў так ці іначай выражаюць пагляды й імкненьні насельніцтва сваіх краінаў, а, як ведама, насельніцтва дэмакратычных краінаў новае вайны ня хоча й на яе ніколі ня згодзіцца. Такія антываенныя перакананьні народаў вольнага сьвету не зьяўляюцца нейкім часовым ці каньюнктуральным зьявішчам, але зьявішчам арганічным і сталым, якое пасьля жахаў апошняе вайны сталася неадлучным арганічным элемэнтам іхнае псыхікі. Такім чынам распачацьце вайны з боку Захаду і тэарэтычна, і практычна проста выключаецца, і то навет у тым выпадку, калі-б такая вайна мела быць вайной прэвэнцыйнай, у цьвёрдым перакананьні, што калі Захад яе не папярэдзіць і першым свайго праціўніка не абясьсіліць, дык ўсёроўна вайна будзе няўхільная і бяз собскага папярэджаньня, шмат больш для яго балючая.

Зусім інакш прадстаўляецца справа ў дачыненьні да камуністычнага блёку дзяржаваў. Народы камуністычных краінаў таксама вайны не жадаюць, але ў таталітарных камуністычных краінах з воляю насельніцтва ніхто не патрабуе лічыцца. Таму распачацьце вайны ў гэтых краінах залежыць вылучна ад дзяржаўнага й партыйнага кіраўніцтва, а нярэдка толькі ад волі аднаго дыктатара.

Камуністычныя правадыры вельмі добра здаюць сабе справу з тае сытуацыі, што Захад першым вайны не распачне. Калі-ж, ня гледзячы на гэта, яны гарачкава зброяцца й намагаюцца за усякую цану ў галіне збраеньняў апярэдзіць Захад, дык робляць гэта вылучна ў агрэсыўных мэтах, тады калі Захад зброіцца толькі дзеля свае абароны. Калі дагэтуль Савецкі Саюз яшчэ не напаў збройна супраць вольнага сьвету й не раздмухаў новай сьветнай вайны, дык гэта толькі таму, што гэтай вайны ён баіцца, што яшчэ ня мае ўсебаковай мілітарнай перавагі над Захадам і тым самым ня пэўны ў собскай перамозе.

Але заходнія ваенныя экспэрты амаль аднагодна робяць вывад, што час працуе на карысьць Саветаў і што за кароткі час, бо толькі на працягу некалькіх год, Савецкі Саюз, пры цяперашніх тэмпах ягоных збраеньняў, галоўна ў галіне зброі масавага зьнішчэньня, здабудзе поўную мілітарную перавагу над Захадам. І што тады? Палажэньне можа стацца запраўды трагічным і бязвыхадным.

З другога боку цяперашнія, перагонкі збраеньняў зьядаюць вялізарную часьць бюджэтаў паасобных краінаў і руйнуюць іх эканамічна. Асабліва дарагой зьяўляецца прадукцыя мадэрнага аружжа масавага зьнішчэньня, тэхнічных сяродкаў і ўладжаньняў дзеля яго перакіданьня, а таксама розныя дасьледвальныя працы. Эканамістыя аблічаюць, што калі-б усе тыя сяродкі, якія йдуць на збраеньні й утрымоўваньне сталых арміяў, выкарыстоўваць для мірных мэтаў, дык матар'яльны добрабыт сьвету дасягнуў-бы казачных разьмераў. Былі-б поўнасьцяй матар'яльна абясьпечанымі ня толькі перадавыя з эканамічнага й цывілізацыйнага гледзішча краіны, але й усе краіны адсталыя й недаразьвітыя, у якіх пануе сяньня матар'яльная галіта.

І ў гэтым выпадку Савецкі Саюз зьяўляецца ў лепшым палажэньні, чымся краіны вольнага сьвету. Гэтыя апошнія мусяць сур'ёзна лічыцца з воляю й патрэбамі свайго насельніцтва. Урады гэтых краінаў ня могуць у якой-небудзь заўважальнай ступені зьніжыць жыцьцёвага стандарту свайго насельніцтва, каб зробленыя такім спосабам ашчаднасьці выкарыстаць для збраеньняў. Наадварот, яны змушаны весьці такую эканамічную палітыку, пры якой жыцьцёвы стандарт насельніцтва, ня гледзячы на ўсякія іншыя дзяржаўныя патрэбы, у тым ліку й патрэбы ў галіне збраеньняў, усьцяж павялічаўся.

Затое Савецкі Саюз, як і наагул усе таталітарныя камуністычныя краіны, гэтых цяжкасьцяў ня мае, бо воля й пажаданьні насельніцтва там амаль нічога ня значаць.

Апрача ўсякіх іншых спробаў дасягненьня ўзаемнага паразуменьня ў раззбраеньні, ужо звыш паўтара году працуе ў Жэнэве сталая камісія Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў у справе раззбраеньняў. Камісія складаецца зь дзесяцёх сяброў, па пяць з абодвых блёкаў: Задзіночаных Штатаў Амэрыкі, Вялікабрытаніі, Францыі, Канады й Італіі із заходняга блёку, а таксама з Савецкага Саюзу Польшчы, Чэхаславаччыны, Румыніі й Баўгарыі — з блёку ўсходняга. Да гэтага часу адбылося безьліч пасяджаньняў гэтае камісіі, што навет тыя, якія за імі спэцыяльна сочаць, страцілі ўжо іхны лік. Пры гэ-

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

На тэму дня

З нагоды адзначанай нядаўна гадавіны 25-га Сакавіка ня будзе лішнім яшчэ раз спыніцца над станам нашай беларускай нацыянальнай справы наагул, і над роляй беларускай эміграцыі.

Перш за ўсё, мы маем усе падставы быць цьвёрда перакананымі й з ўпэўненасьцяй цьвердзіць іншым, што калі мы штогоду адзначаем угодкі Сакавіковага Акту, дык мы маем тут справу ня зь нейкай гістарычнай падзеяй, ужо здадзенай у архіў, але із справай жывой, трывалай, непераходнай.

У эміграцыйных абставінах працаваць нам даводзіцца далёка не заўсёды ў лёгкіх і спрыяльных умовах. Праца наша вымагае вялікіх высілкаў і ахвярнасьці, часта празьмернага напружаньня нэрваў, што можа даводзіць ледзь не да рашчараваньня й заламаньня. З прычыны гэтага магчыма не аднаму з нас даводзілася навет ставіць пад сумлеў укладзеную намі сыстэму вартасьцяў, пераглядаць гэтыя вартасьці спачатку да канца, правяраць, калі так можна выразіцца, нашыя маральныя пункты апоры, каб упэўніцца, што тое, што мы робім, зьяўляецца адзінаправільным і карысным у найбольш шырокім разуменьні гэтага слова.

Гісторыя разьвіцьця падзеяў на Бацькаўшчыне сьветчыць аб тым, што для нас няма й быць ня можа шляху больш правільнага й больш ганаровага за той, па якім мы йшлі да гэтага часу, калі мы хочам быць карыснымі ня толькі для свайго народу, але і ў шырэйшым маштабе.

Калі-ж мы пастанавілі, пакліканыя ці прызначаныя заняцца немалаважнай палітычнай працай, палажэньне спраў дыктуе нам, што мы й далей павінны кіравацца сваім уласным розумам і базаваць сваю працу не на каньюнктуры, апартунізьме, але на цьвёрдым, трывалым фундаманьце. Гэтым надзейным фундамантам зьяўляецца ўжо ня вера, але нашае зусім рацыянальнае перакананьне ў тое, што калі нешта паражыве бальшавіцкую імпэрыю й ейны рэжым і спрычыніцца да іхнага распаду, дык гэта будуць, у першую чаргу, адцэнтравыя нацыянальныя рухі — імкненьне народаў СССР да нацыянальнай свабоды й незалежнасьці, паралельна зь імкненьнем да свабоды наагул. Гэтыя дзьве тэндэнцыі ў канкрэтных савецкіх умовах сябе ня выключаюць, але ўзаемна дапаўняюць і стымулююць.

На працягу свайго існаваньня бальшавіцкая сыстэма мела шмат ворагаў і гэтак званых «ворагаў»: былі керанскія, белыя расейскія генэралы, бухарынцы, трацкістыя; яшчэ ня так даўно Хрушчоў зь вялікім шумам разносіў гэтак званую «антыпартыйную групу». Аднак усё гэта выявілася зьявішчам эпізадычным, часовым. Бальшавіцкая сыстэма з гэтымі канкурэнтамі на масkoўскі імпэрскі пасад лёгка спраўляецца, і сяньня бальшавікі прыгадваюць іх, фактычна, толькі ў гістарычных падручніках, як нешта, што канчаткова й беззваротна, адыйшло ў мінулае ды савецкай сыстэме больш ніякай пагрозы не прадстаўляе. Толькі на Захадзе, час-ад-часу, любяць выцягнуць наверх такога трупа й маліцца да яго, як да нейкай рэальнай антыбальшавіцкай сілы. Кароткатрываласьць гэтых апазыцыяў тлумачыцца тым, што яны ня мелі пад сабой трывалай базы, здольнай забясьпечыць ім больш-менш працяглае існаваньне. Адзінай апазыцыяй, якая вытрымала ўсе удары бальшавіцкага рэжыму, якая трывае й разьвіваецца далей, зьяўляецца нацыянальны супраціў.

Колькі-б ня нішчылі бальшавікі гэтак званых «буржуазных нацыяналістых», колькі-б іх ня лаілі й не апаганьвалі, яны зноў паяўляюцца, як «грыбы пасьля дажджу». Паяўляюцца таму, што ім ёсьць адкуль і на чым расьці, ёсьць глеба — народ, тэрыторыя, традыцыі;

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

ЗВАРОТ

Прэзыдэнта Міколы Абрамчыка да Беларускага народу

(Пераданы праз Мадрыдзкае Радыё)

Беларускі Народзе!

Сягоньня нашыя браты, сёстры, бацькі ці дзеці, раськінутыя па ўсім вольным сьвеце ў эміграцыі: у Аўстраліі, Заходняй Эўропе, Паўночнай і Паўдзённай Амэрыцы, урачыста сьвяткуюць 42-ія ўгодкі абвешчаньня Беларускай Народнай Рэспублікі — незалежнай дзяржавай.

Шмат каму з Вас яшчэ напэўна добра памятны дзень 25-га сакавіка 1918 году, калі Рада Беларускае Народнае Рэспублікі, выконваючы волю ўсенароднага Беларускага Кангрэсу, прыступіла да ўжыцьцяўленьня вяковых лятуценьняў Беларускага Народу.

Прынятыя законы Беларускай Народнай Рэспублікі, што гарантавалі поўную палітычную свабоду кажнаму грамадзяніну БНР, поўную свабоду сумленьня, веравызнаньня, нятыкальнасьць памешканьня, справядлівы сацыяльны лад — перадачу абшарніцкай зямлі сялянству бяз выкупу, а хвабрыкаў — работнікам — не спадабаліся нашым адвечным ворагам, што прывыклі вякамі эксплятаваць наш народ і наш край бясправўна. паразбойніцку.

Яны накінуліся на нашу маладую Рэспубліку, прыкідаючыся прыяцелямі Беларускага Народу, із зброяй у руках і нас заваявалі.

40 год гэныя вось «прыяцелі» трымаюць Цябе, Беларускі Народзе, у сваіх касьцістых маскоўска-бальшавіцкіх лапах.

40 год Ты церпіш нячуваныя зьдзекі й глум.

Крамлёўскія тыраны, насадзіўшы на нашыя землі сваіх камісараў ды выхаваўшы бяздушных, бязсумленных, верных Маскве служакаў, трымаюць над Табою ўладу тэрорам, а гаспадарча — давялі Цябе, Беларускі Народзе, да скрайнай галіты.

Ты ведаеш гэта ўсё, Беларускі Народзе, ведаеш таксама, як бессаромна Табе лгуць бальшавіцкія прапагандыстыя, бальшавіцкая прэса аб Тваім, быццам, шчасьлівым і радасным жыцьці, аб «узорнай» савецкай дэмакратыі і гэтак далей...

Ведаеш гэта Ты, ведаем гэта тут і мы.

Але мы хочам, каб Ты, Беларускі Народзе, ня верыў таксама тэй бальшавіцкай мане, якую яны пашыраюць, аб Тваім законным Урадзе й Радзе Беларускае Народнае Рэспублікі, якой Ты, Твае бацькі й дзяды перадалі ў 1918 годзе неабмежаныя паўнамоцтвы.

Будзь пэўны, Беларускі Народзе, што Рада й Ўрад БНР з аб'яднанымі вакол яе тысячамі шчырых сыноў і дачок, верныя Тваім запаветам. Сьцяг Твае свабоды, і тэй сацыяльнай справядлівасьці, якую Ты сабе выбраў і абвесьціў на ўсенародным Беларускім Кангрэсе ў Менску ў 1917 годзе, — моцна трымаюць у сваіх руках. Трымаюць і будуць трымаць аж да мамэнту, пакуль усе мы ня вернемся ў Беларусь, каб перадаць той сьцяг ізноў у рукі Твае.

Мы моцна перакананыя, што гэткі дзень прыйдзе.

У сяньняшні-ж дзень нашага вялікага сьвята — 25 Сакавіка — мы шлем Табе, Беларускі Народзе, нашае гарачае братняе прывітаньне й жадаем сілы й вытрываласьці ў Тваім змаганьні за вызваленьне.

Жыве Беларускі Народ!

Жыве Вольная і Незалежная Беларуская Народная Рэспубліка!

Мікола Абрамчык
Прэзыдэнт Рады Б. Н. Р.

ПАЎСТАНЬНЕ Беларусаў і Ўкраінцаў у Казахстане

Паводля вестак, якія толькі цяпер атрымала радыястанцыя «Свабода», у кастрычніку мінулага году ў горадзе Тэмір-Таў, недалёка ад Караганды, мела месца паўстаньне, ў выніку якога было забіта больш за 100 чалавек і каля тысячы паранена. Сярод паўстанцаў пераважалі Беларусы. У паўстаньні галоўным чынам бралі ўдзел камсамольцы, якія жылі ў палатках у вялікім лягеры каля Тэмір-Таў і працавалі на будове карагандзінскага мэталюргічнага заводу. Савецкая прэса не паведамляла аб паўстаньні. Аднак у прамове, якая была апублікаваная ў «Казахстанскай Праўдзе» 11-га сакавіка, першы сакратар ЦК камуністычнай партыі Кунаеў гаварыў аб «зрывах на будаўніцтве» мэталюргічнага заводу ў Караганьдзе. Гавораць, што папярэднік Кунаева, Бяляеў, быў зьняты з свайго становішча ў сувязі з гэтым паўстаньнем. У мясцовай партыйнай арганізацыі ў Тэмір-Таў была праведзеная чыстка.

Радыястанцыя «Свабода» атрымала паведамленьне аб паўстаньні ў Тэмір-Таў ад асобаў, якія былі рэпатрыяваныя з Савецкага Саюзу. Як мы ўжо паведамлялі, тысячы Грэкаў, Гішпанцаў, Немцаў і прадстаўнікоў іншых нацыянальнасьцяў у вапошнія месяцы былі рэпатрыяваныя з Савецкага Саюзу. Сярод іх былі і сьветкі паўстаньня а Тэмір-Таў, якое адбывалася ад 3-га да 5-га кастрычніка мінулага году. Рэпатрыянты паведамляюць, што бальшыня камсамольцаў, якія бралі ўдзел у паўстаньні, былі зь Беларусі і Ўкраіны. Яны былі незадаволеныя вельмі дрэннымі жыцьцёвымі ўмовамі й нізкай заработнай платай. Гэтая плата была значна ніжэйшай за тую, якую атрымоўвалі работнікі, што прыехалі з Баўгарыі, Румыніі й Польшчы.

Вечарам 3-га кастрычніка група камсамольцаў прыблізна каля 50 чалавек падпаліла агульную сталоўку, якая абслугоўвала іхны лягер, у знак пратэсту супраць дрэннага харчаваньня. Потым яны накіраваліся ў прыгарад Васток — новую частку Тэмір-Таў — і канфіскавалі прадукты на рынку. Калі мясцовая паліцыя прабавала іх затрымаць, камсамольцы паслалі ў лягер па падмацаваньне, пабудавалі барыкады й закідалі міліцыю каменьнем. Да гэтага часу іхная колькасьць павялічалася да паўтары тысячы чалавек. На другі дзень камсамольцы атрымалі паведамленьне, што з Караганды, дзеля аднаўленьня парадку высланае войска. Яні наладзілі засаду й захапілі тры грузавікі з жаўнерамі, захапіўшы іхную зброю. На працягу ночы некалькі самалётаў з войскам прыбылі з Алма-Аты, Акмолінску і Балхаша. Паўстаньне было здушанае сілай. Было забіта каля 100 камсамольцаў і каля тысячы паранена.

Як паведамляюць рэпатрыянты, перад канцом сьнежаня заработная плата ў Тэміры-Таў была значна павялічаная й давоз прадуктаў харчаваньня значна палепшыўся.

Вакол палітыкі раззбраеньняў

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

тым, свае, звычайна дэмагагічныя й нярэальныя пляны ў справе раззбраеньняў, Савецкі Саюз стараецца выкарыстоўваць у сваіх чыста прапагандовых мэтах, заўсёды прадстаўляючы справу так, што быццам ён адзін шчыра імкнецца да ўсеагульнага й поўнага раззбраеньня, але заходнія дзяржавы, дзеля **сваіх агрэсыўных і імпэрыялістычных мэтаў**, сьвядома тармозіць савецкія намаганьні. 15 сакавіка сёлета пачалося новае чарговае паседжаньне гэтае камісіі.

Усе дасюлешнія спробы дасягнуць некаторае паразуменьне ў справе раззбраеньняў, перадусім у справе забароны й спыненьня прадукцыі атамавага аружжа разьбіваліся аб немагчымасьць дасягненьня пагадненьня ў справе кантролі як самога працэсу раззбраеньня, гэтак і ягонага пазьнейшага стану. Не падлягае найменшаму сумлеву, што грош цана кажнай постанове аб раззбраеньні, калі ня будзе дастатковай кантролі раззбраеньня.

Згаджаючыся на раззбраеньне навет пад умовай дастатковай ягонай кантролі, заходнія дзяржавы ўсёроўна знаходзяцца ў горшым і больш рызыкоўным палажэньні, чымся Савецкі Саюз. Тэрыторыі заходніх дзяржаваў, за выключэньнем Канады, зьяўляюцца невялікія й густа заселеныя, а таму кантраляваць іх у шмат разоў было-б лягчэй, чымся вялізарныя прасторы Савецкага Саюзу, у вялікай часьці пустынныя й рэдка заселеныя. З другога боку, тэрыторыі заходніх дзяржаваў ужо з самога факту існаваньня ў іх дэмакратычных сыстэмаў зьяўляюцца лягчэй даступныя для ўсякае кантролі, чымся Савецкі Саюз, у якім, як ведама, рух чужаземцаў быў заўсёды моцна абмежаваны. Ня глёдзячы, аднак, на ўсё гэта, Захад шчыра жадае, каб ідэя раззбраеньняў дасягнула фазы свайго запраўднага ажыцьцяўленьня.

Заходнія дзяржавы дамагаюцца такой кантролі раззбраеньняў, якая гарантавала-б магчымасьць дастатковае праверкі, ці і ў якой меры праціўнік прыдзержываецца ўзятых на сябе забавязаньняў у галіне раззбраеньняў. Савецкі Саюз у прынцыпе таксама згаджаўся на ўзаемную кантролю з тэй, **аднак, асноўнай розьніцай, што гэту** кантролю ён дапускаў толькі пасьля заканчэньня раззбраеньняў, а не ў працэсе яго правядзеньня. Ён цьвердзіў, што калі-б дапусьціць кантролю перад заканчэньнем працэсу раззбраеньняў, дык гэта дало-б магчымасьць праціўнаму боку праводзіць у дачыненьні да свайго кантрагента шпіёнскую акцыю. Такое становішча ў справе кантролі апошні раз сфармуляваў Хрушчоў у сваім выступленьні перад Задзіночанымі Нацыямі ў Нью Ёрку ў канцы мінулага году. Ясна, калі-б на гэтыя ўмовы Хрушчова Захад даў сваю згоду, дык гэта абазначала-б ня болей і ня меней, што ён самахоць згадзіўся пакончыць самагубствам.

Апошнім часам у справе кантролі раззбраеньняў наагул, і найважнейшай ягонай часьці — спыненьня далейшых дасьветчаньняў з атамным аружжам быў дасягнуты між Захадам і Ўсходам значны кампраміс. Пайменна, Амэрыка нядаўна высунула праект, каб былі адразу забароненыя ўсе наземныя й паветраныя атамныя дасьветчаньні за выключэньнем невялікіх падземных атамных выбухаў, якіх пры сучасным стане навукі і так няма ніякай магчымасьці выкрыць, а якія, з другога боку, зьяўляюцца Амэрыцы патрэбныя дзеля ўдасканаленьня ейнае абароназдольнасьці. Савецкі Саюз у прынцыпе на гэты амэрыканскі праект апошнім часам згадзіўся з тым, аднак, што пакуль навука ня знойдзе спосабу выкрываньня меншых падземных атамных выбухаў, дык да таго часу ня будуць яны наагул адбывацца. Значыцца, ня кіем, дык палкай.

Але трохі пазьней Саветы згадзіліся й на гэты амэрыканскі праект, але час спыненьня малых падземных выбухаў яны расьцягнулі на 4—5 год. Задзіночаныя Штаты напасьледак згадзіліся спыніць і такія пробныя выбухі, але на працяг значна карацейшага часу, бо толькі да 20 студзеня 1961 году. Гэта таму, што 20 студзеня 1961 году канчаецца кадэнцыя прэзыдэнта Айзэнгаўэра, **які сваім забавязаньнем, якое-б сягала** паза 29 студзеня наступнага году, ня можа зьвязваць рук свайму наступніку на прэзыдэнцкім становішчы.

Захад знаходзіўся да апошняга часу ў нявыгадным палажэньні яшчэ й таму, што ў гэтай так важнай справе ня было аднагалоснасьці між заходнімі партнэрамі. Вялікабрытанія, як і заўсёды ў многіх іншых справах, была сьхільная ісьці на найбольшыя ўступкі перад Саветамі. Аднак апошнімі днямі брытанскі прэм'ер Макмілян спэцыяльна ў справах раззбраеньняў наведаў Вашынгтон і ў нарадзе з прэзыдэнтам Айзэнгаўэрам згадзіўся прыняць амэрыканскі праект забароны атамнага аружжа.

Такім чынам становішча Захаду й Савецкага Саюзу апошнім часам значна зблізілася. Але з гэтага факту нельга яшчэ рабіць ніякіх аптымістычных выснаваў. Савецкая дэлегацыя ў Жэнэве мае яшчэ ў запасе шмат магчымасьцяў, пры помачы якіх можа да бесканечнасьці тармазіць справу нейкага канкрэтнага паразуменьня. Аднэй з такіх магчымасьцяў можа быць справа самага спосабу правядзеньня ўзаемнае кантролі. І гэтая справа бясспрэчна ўзьнікне.

Трэба напасьледак адцеміць, што Захад наагул ідзе на вялікую й небясьпечную рызыку, выказваючы сваю гатоўнасьць заключыць з Савецкім Саюзам пагадненьне аб спыненьні й забароне прадукцыі атамнага аружжа. Справа ў тым, што калі, прыкладам, Савецкі Саюз і прыдзержыўся ўзятых на сябе **забавязаньняў, дык небясьпека для** Захаду гэтым яшчэ не адпадала-б. Апрача Савецкага Саюзу ёсьць яшчэ камуністычны Кітай, які, паводля апошніх, хоць яшчэ й неправераных вестак, прыгатаўляе пробны выбух атамнай бомбы недалёка Урумчы ў Сінк'янгу. Пры гэтым астаецца фактам, што ўрад чырвонага Кітаю з нагоды нядаўна адбытай маскоўскай канфэрэнцыі Варшаўскага пакту падаў да ведама што без фармальнага ўдзелу Кітайскай Народнай Рэспублікі й бяз подпісу ейнага прадстаўніка ніякае міжнароднае паразуменьне ў справе раззбраеньняў ня будзе зьвязваць камуністычнага Кітаю. А, як ведама, Жэнэўская канфэрэнцыя ў справе раззбраеньняў працуе бяз удзелу камуністычнага Кітаю.

Апрача гэтага нельга выключаць і такой эвэнтуальнасьці, — а такая эвэнтуальнасьць вельмі магчымая й праўдападобная, — што Савецкі Саюз напасьледак можа згадзіцца дапусьціць міжнародную кантролю ў такой форме й ступені, якой дамагаецца Захад, **і на сваей тэрыторыі ўзапраўды не праводзіць** пробных дасьветчаньняў з атамным аружжам, **але будзе гэта рабіць у дастатковай меры сакрэтна на тэрыторыі** камуністычнага Кітаю. Гэтак калі пасьля першай сьветавай вайны пастановай Вэрсальскага трактату **забаранялася Нямеччыне разбудоўваць сваю** армію й праводзіць ваенныя практыкаваньні, дык, як ведама, Немцы выконваючы гэтую пастанову на сваей собскай тэрыторыі, праводзілі ў шырокім маштабе ваенныя практыкаваньні сакрэтна на тэрыторыі Савецкага Саюзу. Дык чаму тады Савецкі Саюз ня можа і цяпер скарыстаць із сваей ранейшай **і дастаткова выпрабаванай практыкі?**

Усё гэта паказвае, перад якімі цяжкасьцямі, адказнасьцяй і небясьпекай стаіць Захад у сваім імкненьні да ўзаемнага з Саветамі раззбраеньня. З боку заходніх дзяржаўных кіраўнікоў патрэбна ўзапраўды максімум развазьлівасьці, пільнасьці й асьцярожнасьці, каб не папасьціся ў хітра пастаўленую на іх савецкую пастку.

Язэп Каранеўскі

Савецкае праніканьне ў краіны Лацінскай Амэрыкі

20—26 сакавіка сёлета праводзіўся, інсьпіраваны ў пляне савецкай вонкавай палітыкі «тыдзень салідарнасьці з моладзяй лацінска-амэрыканскіх краін». У Маскве адбываліся сходы й мітынгі з выступленьнямі паўдзённа-амэрыканскіх студэнтаў, што вучацца ў Савецкім Саюзе. У СССР прыбыло некалькі студэнцкіх дэлегацыяў з розных краін Лацінскай Амэрыкі.

Гэта толькі невялікая дэталь стратэгічнага пляну, распрацаванага на заданьне крамлёўскага кіраўніцтва.

У савецкай палітыцы заваёвы сусьветнай гегемоніі сэктар «асваеньня» краін Лацінскай Амэрыкі грае вылучна важную ролю.

Савецкае праніканьне ў гэтыя краіны ажыцьцяўляецца самымі рознымі шляхамі.

Адзін з гэтых шляхоў — гэта г. зв. «дапамога» эканамічна слаба разьвітым краінам. Усе 20 краінаў Лацінскай Амэрыкі з агульнай колькасьцяй жыхарства 188 мільёнаў чалавек належыць да гэтае катэгорыі.

Аднак абыймо тавараабароту усіх краінаў Лацінскай Амэрыкі з СССР у 1955—1958 гадох не перавышала 1% іхнага агульнага тавараабароту або складала 0,9—1,5% агульнага тавараабароту СССР.

Апошнім часам, калі савецкая вонкаваэканамічная экспаньсія, як зьявішча, што суправаджае ажыцьцяўленьне канцэпцыі гэтак званага мірнага суіснаваньня сацыялістычнай і капіталістычнай сыстэм, ператвараецца ў важны сярodак савецкай палітыкі ў апанаваньні сьвету, краіны Лацінскай Амэрыкі ўсё больш уваходзяць у кола савецкіх эканамічных «інтарэсаў».

Наколькі гэты інтэрас вялікі можна судзіць ужо хоць-бы паводля таго, што за апошнія чатыры месяцы Лацінскую Амэрыку двойчы наведаў Мікаян (лістапад 1959 г. — Мэксыку, люты 1960 г. — Кубу). У выніку гэтай апошняй паездкі 13. 2. 1960 г. у Гаване была падпісана важная савецка-кубінская гандлёвая ўмова, якая прыцягнула да сябе ўвагу сусьветнай грамадзкасьці. Паводля гэтае ўмовы Савецкі Саюз на працягу 5 год будзе закупляць у Кубы па 1 мільёну тонаў цукру ў год. Для Кубы гэтая ўмова мае вялікае эканамічнае й палітычнае значэньне.

Да гэтага часу галоўным закупнікам кубінскага цукру былі ЗША. Аднак палітычнае напружаньне між Кубай і ЗША, узьніклае ў выніку палітыкі Кастро, паставіла пад загрозу й іхныя эканамічныя дачыненьні. Ня выключана магчымасьць перагляду з боку амэрыканскага ўраду ўмоваў закупу кубінскага цукру, паводля якіх ЗША плацілі за кубінскі цукар цэны значна вышэйшыя за сьветавыя.

Урад СССР адпусьціў ураду Кубы таксама крэдыт у суме 100 мільёнаў даляраў (з разьліку 2,5% гадавых) для закупу абсталяваньня неабходнага для індустрыялізацыі краіны. Гэты крэдыт Куба павінна выкарыстаць для закупу тавараў толькі ў Савецкім Саюзе. З выступленьняў Мікаяна ведама, што савецкае кіраўніцтва прадугледжвае для Кубы таксама й пастаўкі зброі. Відавочна, у пляне сусьветнай экспаньсіі ў Лацінскай Амэрыцы прадугледжваецца зрабіць з Кубы свайго роду фарпост для далейшага пранікаваньня. Праўдападобна, і ўсебаковая падтрымка «прагрэсыўных» сілаў у лаціна-амэрыканскіх дзяржавах будзе йсьці таксама

(Заканчэньне на 3-яй бачыне)

На тэму дня

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

ёсьць умовы, якія гарантуюць працяглясьць гэтага зьявішча, якія даюць магчымасьць няспыннага прыплыву новых сілаў у шэрагі сьведамых абаронцаў загрожаных нацыянальных інтарэсаў свайго краю й народу.

Бальшавікі гэта вельмі добра разумеюць і таму, ня бачучы магчымасьці справіцца з гэтак званым «нацыяналізмам» у іншы спосаб, намагаюцца зруйнаваць самую «глебу», якая дае яму неабходныя жыцьцёвыя сокі: масавыя перасяленьні, перамешваньне народаў, русыфікацыя.

Гэтыя праступныя, брутальныя бальшавіцкія выпрабаваньні з цэлымі народамі можна параўнаць толькі зь няздзейсьненымі да канца плянамі гітлерызму, якія савецкая прапаганда нядаўна шырока рэклямавала, у тым ліку й сярод эміграцыі, прымітыўна фабрыкуючы аналёгію паміж гэтымі плянамі й беларускімі нацыяналнымі імкненьнямі. На справе-ж, таталітарны маскоўскі **чырвоны фашызм пераняў ня толькі** дух гэтых плянаў Гітлера, але жыўцом іхныя паасобныя пункты і, дастасаваўшы да ўмоваў свае бальшавіцкарасейскае імпэрыі, пасьлядоўна праводзіць у жыцьцё. Там, дзе ў Гітлера на парадку дня стаяла поўнае вынішчэньне некаторых расава й палітычна неподходных яму народаў, у першую чаргу Жыдоў, там Сталін, пасьля перамогі над сваім былым саюзьнікам і канкурэнтам, **пад тост «за великий русский народ»**, вынішчыў шэраг народаў Каўказу й памаленьку дабіраўся да Жыдоў; **там, дзе Гітлер толькі плянаваў асыміляваць у нямецкім народзе пэўны працэнт падходнага, на ягоны пог**ляд, да гэтага элемэнту з асяродзьдзя сярэдня- і ўсходняэўрапэйскіх народаў, дзяржаўная палітыка русыфікацыі ў Савецкім Саюзе гэты плян хутка перавыканае; там, дзе Гітлер толькі плянаваў вывесьці ў Сібір і перамяшаць там рэшткі народаў «няпрыгодных» да германізацыі, там бальшавіцкі рэжым дасягнуў ужо значных «посьпехаў», з тэй толькі розьніцай, што, масава высылаючы ў Сібір людзей розных нацыянальнасьцяў СССР, ён іх там ня то што перамешвае, але проста русыфікуе.

Ня гледзячы на гэта, нацыянальны фактар у СССР застаецца й далей зьявішчам **масавым і паважным і адзінай** рэальнай сілай, здольнай супраціўляцца любым гвалтоўным мерапрыемствам рэжыму. Таму цяжка зразумець тых людзей на Захадзе, якія ў антыкамуністычным змаганьні прыдаюць значэньне розным сбонрам, сводам, энтэсам і іншым абстрактным творам, пазбаўленым усякай натуральнай сувязі з Бацькаўшчынай і народам, творам створаным з прыпадковых людзей і толькі для аднае мэты — абароны адсталых на паўстагодзьдзе, архіўных канцэпцыяў і ідэяў.

Мы-ж цьвёрда перакананыя, што працуем для шляхотнай справы, якая мае перад сабой заўсёды жывыя пэрспэктывы. Найлепшым сьветчаньнем таго, што мы пападаем ў мэту, можа быць тая лаянка, якую нашая праца выклікае з боку бальшавікоў. Змагацца з нашай эміграцыяй і ейнымі ўплывамі бальшавікі змушаюць сяньня на Бацькаўшчыне найбольш ведамых працаўнікоў культуры й навукі, навет даўгагадовых ахвяраў іхнага тэрору, каб у такі подлы спосаб нэўтралізаваць наш свабодны голас.

Але мы ведаем, што на Бацькаўшчыне мы маем больш прыяцеляў, чымся ворагаў, як і тое, што нашае шчырае слова й адкрытая думка падаюць на ўрадлівую глебу, якая дае багаты плён.

Дык прадаўжайма, суродзічы, у тым-жа духу.

М. К.

Уладзімер Глыбінны

Там, дзе цьвіце бружмель

Рознагалосы птушыны хор запаўняў лясную прастору. Кажная птушка сьпявала на свой лад. Адны зь іх цягнулі даўгую пераліўную мэлёдыю, заліваліся салодкімі трэлямі, іншыя ўстаўлялі ў сугалосьсе свой кароткі, як адрэзаны, але вымоўны тук. Дысанансам толькі гучэла краканьне час ад часу ў далёкіх гушчарах абрыдлае вароны. Аднак сіла агульнага суладзьдзя птушыных галасоў перамагала адзінотны варанячы крык і глушыла ягоны розгалас.

Мікола Чаромха павольна ішоў выбоінамі лясное дарогі на закінутым зьдзічэлым адрэзку Лёнг Айленду й заглыбляўся ў сузіраньне летняе раскошы. Раньняе ліпенскае сонца дзе-ні-дзе прабівалася праз густую сетку лісьцяў над галавой і клала сьветлыя лапіны на ўзбочыны дарогі. Зялёныя шаты над галавой ратавалі ад гарачыні й тварылі прыемны халадок уздоўж усяе, напалову зарослай травою, выгінастай дарогі. А яна вяла ўсё далей і далей ад мейсцаў дачных паселішчаў, ад чалавечае сумятні й гулу аўтамашынаў у царства лясных шорахаў і птушынага пяяньня. Вось ужо з поўгадзіны вандруе Мікола, а тымчасам яшчэ ні сустрэў ніводнае машыны. Гэта-ж проста цуда для Амэрыкі знайсьці мясьцінку, дзе чалавека ні турбавалі-б гулам матораў і ні пасьледвалі-б пахам бэнзыны. Ён мог спакойна слухаць голас прыроды й думаць сваю думу аб шчасьці перабываньня на ўзлоньні бадай-што нечапанага чалавекам кутка. Параўнаўчая блізіня вялікага гораду яшчэ больш падкрэсьлівала дзівоснасьць першабытнае некранутасьці гэтага ладнага кавалку зямлі й лесу на ўжо цывілізаваным і перайначаным тэхнікай паўабтоку.

Павевы невялікага цёплага ветрыка краталі вяршаліны густа-зялёных велічэзных дубоў і галінаста-разьвесістых сучкаватых акацыяў, краналіся парасткаў алешніку, ледзь улоўнымі дрыжыкамі праходзілі праз непраходныя кусты й пасплятаныя бацьвіньні пярэста-зялёнае расьціннасьці шасталі па ажынавых зарасьніках. Сталае шапаценьне надавала лесу таямнічасьці схаванага ад людзкога вока, але ўсюды прысутнага, жыцьця. А яно давала аб сабе ведаць раптоўным трэскам сухіх галінак пад нагамі ўцякаючай вавёркі, што стралою прамільгне на адлегласьці паміж дрэвамі ды маланкава хутка ўзьбяжыць наверх па кары каржакаватага стогадовага дубу. Яно выкажыцца ўсьпырхам з абміnанага ў зеляніве куста спуджанае птушкі, якая часам у дадатак яшчэ неяк дзіўна завішчыць і заськігоча, нібыта для папярэджаньня свайго роду аб блізкай небясьпецы.

Мікола задаволена ўбіраў на поўныя дыхавіцы прыемны водыр цьвітучага белым цьветам бружмелю ўздоўж дарогі й заслухоўваўся прыгожым цененькім галаском птушкі, што неяк асобна вылучалася выразістасьцяй свайго цудоўнага сьпеву. Раптам на дарогу выбег заяц, азірнуўся ўва ўсе бакі, падзівіўся на раптам спыненага ды застылага ў нярухомасьці, як слуп, Міколу й нечакана сеў сярод дарогі, нібыта нічога й ніхто яго не турбаваў. Мікола доўга не кратаўся зь мейсца, няўлоўна для пабочнага пераміна́ўся з нагі на нагу, каб далей вытрываць на мейсцы й даць нездагадлівай істоце даўжэй нацешыцца абраным мейсцам. Заяц павольна лыпаў вачыма, нарэшце ягоныя векі счыніліся, было падобна, што ён тут сярод дарогі з адных вядомых яму прычынаў наважыўся адпачыць ад дзённых скокаў і беганіны.

Мікола ў гэты час прыгадаў бачаны ім колькі дзён таму назад іншы абраз. Ён тады сядзеў у запаркаванай машыне каля праежджай дарогі й любаваўся бегам хмарынак на даляглядзе. На момант ён зьвёў вочы на дарогу й пабачыў, як з кустоў выбег маленечкі, жоўценька-кармазынавы, бялейшы з-падыспаду зайчык памерам з маленькага кацяня ды на момант спыніўся на асфальце. Азірнуўшыся і ўздоўж дарогі, ён таксама прысеў на ёй, чамусьці аддаўшы перавагу прастору асфальта перад цеснымі для ягонай волі зарасьнікамі алешніку й ажыны. Ён ужо быў зусім распасьцёрся ўздоўжкі, падкурчыўшы пад сябе свае кароценькія наперадзе й даўжэйшыя заднія лапкі. Ягоныя вочкі сьвяціліся задаваленьнем, па целу разьлівалася салодкая стома. Мікола, баючыся за ягоны лёс, ужо хацеў быў спудзіць яго, каб сагнаць з дарогі, далей ад машынаў. Але стрымаўся, каб не перашкодзіць задаваленьню запазнаньня ледзь расчыніўшае на сьвет вочы істоты з перавагамі цывілізацыі. «Няхай сабе крыху пацешыцца спадабанай яму роўнядзяй і шырынёй прастору», — падумаў быў про малога зайку Мікола. І ў гэты самы момант, як з пад зямлі,з-за павароту вынырнула машына й пачала гнаць зайчыка ўздоўж дарогі. Мікола ўжо пачаў быць даваць яму знакі, каб сагнаць з дарогі на ўзбочча. Але зайку было ні да Міколавых спробаў спудзіць яго, каб ратаваць ад бяды. Ён подскакам бег далей уздоўж асфальту й на спадзе дарогі нават перакуліўся праз голаў (кароткія пярэднія ногі падвялі), схамянуўся ды зноў бег тым-жа кірункам. Мікола аж зьбянтэжыўся, калі машына пакрыла сабою зайчанё і ўраз пакінула пасярод дарогі расьціснуты надвая, яшчэ сьцісканы сударгавымі рухамі малога сардэчка, бугорчык, рэшткі нядаўнае жывое істоты, што толькі што яшчэ гэтак нявінавата й бясьхітрасна радавалася жыцьцю й беспасярэдня прымала ўсе ягоныя дары.

Якраз ў гэты момант падыйшлі былі Міколавы дачушка й жонка. Яны таксама сталіся відавочнікамі гэтае зайчыкавае трагэдыі. Усе пабеглі да ахвяры безразважнае тэхнікі й горасна асуджалі бязьлітаснасьць шофэра, які мог-бы, каб хацеў, спыніць машыну й ня даць ненажэрнаму молаху тэхнічнага поступу чарговую ахвяру. Але ўжо так павялося на дарогах, што штодня машыны ціснуць выпадкова выбегшых на дарогу жывёлінаў, і скрозь на аўта-трасах можна бачыць расплясканыя, як блін, шкуркі вавёрак, дзікабразаў, зайцаў, бурундукоў.

. . . І цяпер Мікола Чаромха, бачачы перад сабою на дарозе дарослага зайца, радаваўся ўсёй душою, што тут яшчэ няма аўтамабіляў на гэтай глухой, закінутай глыбака ў лес дарозе. Заяц мог спакойна драмаць у каляіне дарогі, не баючыся ліхачоў за рулём. Не пагражаў яму й выпадковы падарожнік, што праз сваю любоў да нечапанае прыроды заблудзіў у гэтыя гушчары. Мікола стаяў і прыгадваў іншыя абразы дарожных ўражаньняў. Перад вачыма, як жывы малюнак, паўстаў ба-

Савецкае праніканьне...

(Заканчэньне з 2-ой бачыны)

праз гэты амаль поўнасьцяй асвоены канал.

Падобны-ж крэдыт у 100 мільёнаў даляраў Савецкі Саюз адпусьціў у 1953 годзе Аргэнтыне для закупу ў ім нафтавага абсталяваньня. У прэсе вольнага сьвету („Frankfurter Allgemeine Zeitung", 18. 8. 1959 г.) былі таксама паведамленьні аб адпушчэньні Савецкім Саюзам крэдыту ў 60 мільёнаў даляраў Балівіі.

Бязумоўна, эканамічная экспаньсія СССР у краіны Лацінскай Амэрыкі покуль што нязначная. Можна скэптычна адносіцца й да тых магчымасьцяў, якія мае Савецкі Саюз для ажыцьцяўленьня шырокай эканамічнай экспаньсіі ў гэтыя краіны ў будучыні. Гэтыя краіны патрабуюць у першую чаргу капіталаў, а сучаснае эканамічнае палажэньне СССР у сувязі з заданьнямі, вызначанымі сямігадовым плянам, характарызуецца асаблівым напружаньнем у галіне капіталаўкладаў. Аднак, калі рэальнае значэньне савецкай эканамічнай экспаньсіі ў краіны Лацінскай Амэрыкі покуль што яшчэ нязначнае, дык узмацненьне палітычнай і ідэялягічнай савецкай экспаньсіі ў гэтыя краіны абсалютна нельга недаацэньваць.

Савецкае праніканьне ў краіны Лацінскай Амэрыкі мае ўжо больш чымся трыццацігадовую гісторыю. Яшчэ ў чэрвені 1929 году ў Буэнос-Айрэс пад рэжысурай Камінтэрну склікалася канфэрэнцыя кампартыяў кантынэнту, на якой плян камунізацыі Лацінскай Амэрыкі атрымаў сваё першае афармленьне.

У гэным пэрыядзе часу асноўны кірунак паўдзённа-амэрыканскага прафсаюзнага руху ўжо асвойваўся пракамуністычнымі элемэнтамі й вёў дзейнасьць выгадную савецкай палітыцы.

У наступныя гады «асваеньне» прафсаюзнага руху йшло ўсё больш і больш хуткімі тэмпамі. У 1938 г. у Мэксыцы была канчаткова аформлена «КПЛА» (Канфэдэрацыя Працоўных Лацінскай Амэрыкі), якая з таго часу ў сваёй дзейнасьці стала праводзіла ў жыцьцё асноўныя патрабаваньні савецкай палітыкі.

Цяпер КПЛА зьяўляецца аднэй з асноўных галінаў прафсаюзнага руху на кантынэньце, афіцыяльна належыць да Сусьветнай Фэдэрацыі Прафсаюзаў ды ажыцьцяўляе сувязь між апошняй і нацыянальнымі прафэсыйнымі цэнтрамі. Трэба адцеміць, што Сусьветная Фэдэрацыя Прафсаюзаў зьяўляецца міжнароднай арганізацыяй, створанай пасьля 2-ое сусьветнае вайны паводля пляну Сталіна, якая цяпер ува ўсіх краінах праводзіць палітыку ЦК КПСС, зьяўляючыся ягонай паслушнай прыладай.

Апошнімі часамі ня толькі кіраўніцтва КПСС, але й кіраўніцтва КП Кітаю вельмі ўзмоцнілі сваю прапаганду ў Лацінскай Амэрыцы. Формы й мэтады гэтае прапаганды самыя розныя. Савецкае радыё перадае для Паўдзённай Амэрыкі 28 гадзін праграмы ў тыдзень на гішпанскай мове й 10,5 гадзін — на партугальскай. Пэкін — 14 гадзін у тыдзень на гішпанскай мове. Апрача таго, перадачы для Лацінскай Амэрыкі вядуць і савецкія сатэліты. Агульная велічыня іхных перадач у тыдзень — 28 гадзін на гішпанскай мове й 3,5 гадзіны на партугальскай. Таксама інтэнсыўна навадняецца Лацінская Амэрыка прапагандовай камуністычнай літаратурай. Як прыклад, можна падаць Аргэнтыну, дзе камуністычнымі й пракамуністычнымі арганізацыямі выдаюцца 34 газэты й часапісы.

Мэтай гэтай-жа прапаганды служыць і ўдзел Савецкага Саюзу ў міжнародных выстаўках, а яшчэ больш адумысловыя савецкія выстаўкі, ладжаныя на тэрыторыях розных краін. У 1955 г. СССР арганізаваў адумысловую выстаўку ў Аргэнтыне, у лістападзе 1959 г. адбылася выстаўка дасягненьняў СССР у галіне навукі тэхнікі й культуры ў Мэксыцы ды ў лютым 1960 г. тая-ж выстаўка была перанесена на Кубу. Рад пісьменьнікаў, артыстых і прадстаўнікоў іншых прафэсіяў з СССР і Кітаю таксама наведалі за апошнія гады краіны Лацінскай Амэрыкі...

Зьяўляючыся адным з галоўных пунктаў у сыстэме абароны вольнага сьвету (раздробленая на мноства рэспублік зь няўстойлівымі палітычнымі рэжымамі, з паважнымі эканамічнымі цяжкасьцямі, зь бедным, часта ў культурным дачыненьні адсталым жыхарствам), Паўдзённая Амэрыка ператвараецца ў выгадны пляцдарм для падрыўнай дзейнасьці пятых калёнаў. Камуністычныя партыі толькі ў васьмі краінах Лацінскай Амэрыкі знаходзяцца на легальным палажэньні, аднак іх падрыўная дзейнасьць значная й апошнімі часамі ўсё больш узмацняецца. Дрэннае эканамічнае палажэньне ў многіх краінах гэтага кантынэнту, беднасьць народу ўмела выкарыстоўваецца мясцовымі кампартыямі якія выступаюць абаронцамі «нацыянальных інтарэсаў». Трэба адцеміць, што стварэньне агульнага фронту «нацыянальных сілаў» паўдзённа-амэрыканскіх дзяржаваў для змаганьня супраць «амэрыканскага імпэрыялізму» зьяўляецца аднэй з галоўных мэтаў савецкага кіраўніцтва на гэтым кантынэньце. Дзеля гэтага інсьпіруецца ў кажнай з гэтых краінаў стварэньне буйных «нацыянальных і патрыятычных» арганізацыяў, якія аб'ядноўваюць навет і нацыянальную буржуазію.

У выніку савецкае інфільтрацыі ў прафсаюзныя рухі краіны Лацінскай Амэрыкі ахоплены ўсё больш нарастаючымі забастоўкамі, якія маюць перад сабой выразна палітычныя мэты. «Лацінская Амэрыка выразна ўступае ў паласу новых войстрых і ўпорыстых клясавых бітваў — такі бясспрэчны вывад», — пісаў часапіс «Проблемы мира и социализма» (№ 1, 1959, б. 39).

Характэрным для гэтай падрыўнай дзейнасьці можа служыць яшчэ й той факт што, прыкладам, забастоўкай мэксыканскіх чыгуначнікаў, якая прывяла да вулічных баёў, кіравалі савецкія грамадзяне з савецкае амбасады — ваенны аташэ М. Аксенаў і другі сакратар амбасады М. Рэмізаў, высланыя з Мэксыкі ў красавіку 1959 г. мэксыканскім урадам за кіраўніцтва забастоўкай («Ost-Probleme», № 20, 1959). 7-га красавіка 1959 г. аргэнтынскі ўрад абвінаваціў у беспасярэдняй падрыўнай камуністычнай дзейнасьці пяць дыпляматаў дзяржаваў савецкага блёку ды патрабаваў выдаленьня іх з Аргэнтыны.

Савецкая інфільтрацыя ў краіны Лацінскай Амэрыкі ажыцьцяўляецца ня толькі цераз кампартыі, захоп прафсаюзнага руху й падрыўную дзейнасьць пятых калёнаў: «асваеньне» жыхарства гэтых краін вядзецца яшчэ й шляхам сталага ўзмацненьня ўплыву на паўдзённа-амэрыканскую моладзь.

Гэты ўплыў праводзіцца праз афіцыяльную міжнародную арганізацыю **СФДМ («Сусьветная Фэдэрацыя Дэмакратычнай Моладзі»), якая таксама зьяўляецца** паслушнай прыладай ЦК КПСС.

Гэтая арганізацыя вядзе ажыўленую дзейнасьць у краінах Лацінскай Амэрыкі. Аднэй з формаў гэтай дзейнасьці зьяўляецца прыцягненьне паўдзённа-амэрыканскае моладзі да ўдзелаў у г. зв. Сусьветных фэстывалях, якія зьяўляюцца масавым мерапрыемствам савецкай міжнароднай палітыкі ў васяродзьдзі моладзі.

ЦК КПСС ажыцьцяўляе кіраўніцтва камуністычнымі партыямі Паўдзённай Амэрыкі й пры дапамозе пэрыядычных нарадаў кіраўнікоў кампартыяў сьвету ў Маскве. Падобныя нарады адбыліся пасьля абодвых апошніх зьездаў КПСС, на якіх прысутнічалі — на XX зьезьдзе дэлегацыі 13 кампартыяў краін Лацінскай Амэрыкі, а на XXI зьезьдзе — 18 кампартыяў краін гэтага кантынэнту.

Пасьля XXI зьезду КПСС гэтыя дэлегацыі наведалі таксама Пэкін і мелі сустрэчу з Мао Тсэ-тунгам, які гарантаваў ім «поўную падтрымку з боку кітайскай братняй партыі».

Між савецкім і кітайскім камуністычным кіраўніцтвам існуе пэўны паралелізм у палітыцы праніканьня ў Лацінскую Амэрыку. Пры КП Кітаю існуе «Інстытут паўдзённа-амэрыканскіх справаў», у Маскве зь бягучага году пачынае працаваць «Унівэрсытэт дружбы народаў». заданьнем якога будзе падрыхтоўка новай саветызаванай інтэлігенцыі для краін Азіі, Афрыкі й **Лацінскай Амэрыкі.** Цяжка цяпер вызначыць у гэтым паралелізьме ступень узаемнае канкурэнцыі, аднак зусім выразна зарысоўваецца значнае, узрастаючае ў прагрэсыўнай ступені, узмоцненьне агульнакамуністычнае экспаньсіі, праводжанай у пляне хутчэйшага асваеньня — камунізацыі Лацінскай Амэрыкі.

(«Аналіз бягучых падзеяў у СССР»)

РЭЗАЛЮЦЫЯ

ФРАНЦУСКАЕ СЭКЦЫІ МІЖНАРОДНАЙ ФЭДЭРАЦЫІ ХРЫСЬЦІЯНСКІХ РАБОТНІКАЎ-УЦЕКАЧОЎ

у справе падарожжа спадара Хрушчова ў Францыю

Парыж, 3 сакавіка 1960 г.

Работнікі-уцекачы з краёў Цэнтральнае й Усходняе Эўропы: Балты, Беларусы, Вугорцы, Палякі, Румыны, Славакі, Сэрбы, Украінцы й Харваты, — зарганізаваныя ў хрысьціянскіх прафэсыйных саюзах — C.F.T.C. (Француская Канфэдэрацыя Хрысьціянскіх Работнікаў), сабраўшыся ў гэты дзень у Парыжы, уважаюць, што яны ня могуць абмінуць маўчаньнем прыезд у Францыю аднаго з галоўных прадстаўнікоў рэжыму тыраніі й перасьледу, спадара Хрушчова, не адмовіўшыся ад таго, што ім дарагое й не пакінуўшы на волю лёсу сваіх братоў, што церпяць пад гэтым рэжымам ды якія ня маюць магчымасьці выказаць свабодна сваю думку.

Яшчэ раз падкрэсьліваючы сваю лаяльнасьць і сваю ўдзячнасьць у дачыненьні да гасьціннай Францыі, у якой яны знайшлі прытулак і працу, і сьцьвярджаючы сваю адданасьць прынцыпам прафсаюзнага руху й Францускай Канфэдэрацыі Хрысьціянскіх Работнікаў, у якую яны ўваходзяць, — яны разглядаюць запросіны Францыяй спадара Хрушчова, як акт, падыктаваны вышэйшымі прычынамі нацыянальнай і міжнароднай палітыкі й намаганьнямі дасягнуць сусьветнага міру.

Яны выказваюць поўны давер кіраўнікам Францыі, якія будуць абмяркоўваць праблемы міру із спадаром Хрушчовам і бараніць асноўныя прынцыпы, якімі абумоўліваецца справядлівы й трывалы мір.

Аднак, работнікі-уцекачы з краёў эўрапэйскага Ўсходу выказваюць засьцярогі што да шчырасьці мірных намераў спадара Хрушчова, і зазначаюць, што спадар Хрушчоў, — абсалютны валадар таталітарнага рэжыму, які панявольвае 300 мільёнаў асобаў, які чыніў і далей чыніць злачынствы народазабойства (генацыду) у дачыненьні да народаў Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы, — не зьяўляецца асобай, упаўнаважанай і годнай абмяркоўваць умовы міру з прадстаўнікамі вольнага сьвету.

Яны адмаўляюць спадару Хрушчову ў праве гаварыць ад імя народаў эўрапэйскага Ўсходу й іхных працоўных масаў, дзеля таго, што ён зьяўляецца нічым іншым, як прадстаўніком тыраніі, якая прымусіла да маўчаньня й паняволіла якраз гэтыя народы, пазбаўленыя свабоды й міру.

Яны адзначаюць, што тэхнічны прагрэс у СССР, — гордасьць савецкага дзяржаўнага капіталізму, як быццам тэхнічны прагрэс зьяўляецца самамэтай, — каштаваў мільёны людзкіх жыцьцяў, і быў дасягнуты шляхам эксплятацыі мільёнаў г. зв. «вольных» працоўных і тых, якія былі засуджаныя з гэтай мэтай на прымусовую працу.

Яны прыгадваюць, што каб дасягнуць справядлівага й трывалага міру, трэба мець наяўнымі пэўную колькасьць неабходных передумоваў, і перш за ўсё — аднавіць усюды ў сьвеце й для ўсіх народаў сьвету дэмакратычны лад, базаваны на свабодзе й сацыяльнай справядлівасьці.

Работнікі-уцекачы з эўрапэйскага Ўсходу просяць францускіх палітычных дзеячоў, якія будуць абмяркоўваць узаемадачыненьні Ўсходу з Захадам і пытаньне дасягненьня сусьветнага міру, высунуць наступныя дамаганьні сучасным кіраўнікам СССР:

— Неадкладнае ажыцьцяўленьне прынцыпаў вольнага самавызначэньня народаў з правам самымі кіраваць сваймі краінамі;

— арганізацыя вольных выбараў пад кантроляй;

— поўнае ўжыцьцё Хартыі Правоў Чалавека ўва ўсім савецкім заканадаўстве;

— ліквідацыя канцэнтрацыйных лягероў і лягероў прымусовай працы;

— дапушчэньне вольнага прафсаюзнага руху;

— аднаўленьне свабоды слова, друку, палітычных і рэлігійных перакананьняў;

— неадкладнае спыненьне дэпартацыі й перасяленьня нерасейскіх народаў у Сібір, і г. д.

Уважаючы, што толькі гэтыя перадумовы могуць стацца базай для дыскусіяў у справе дасягненьня справядлівага й трывалага міру й замацаваньня прыязьні паміж вольнымі народамі, работнікі-ўцекачы з эўрапэйскага Ўсходу, якія жывуць у Францыі

— вітаюць сваіх братоў на эўрапэйскім Усходзе й запэўніваюць іх, што яны заўсёды, аж да ўпадку савецкае тыраніі, будуць іхнімі вернымі прадстаўнікамі ў вольным сьвеце й заўсёды разам зь імі ў гэтым супольным змаганьні ўсіх паняволеных народаў супраць камуністычнае дыктатуры за нацыянальнае вызваленьне й за мір паміж вольнымі народамі;

— апэлююць да салідарнасьці Францускае Канфэдэрацыі Хрысьціянскіх Работнікаў, заклікаючы яе падтрымаць іхную акцыю абароны паняволеных народаў і іхных працоўных масаў, якія сяньня ня маюць магчымасьці самі бараніць свае правы.

Бясьсільны волат

Калі ўзяць беларускую прэсу за апошнія 2—3 месяцы, дык бадай у кажным нумары газэты ці часапісу знойдзем антырэлігійны **матар'ял. Ён вельмі разнастайны — пачынаючы ад псэўданавуко**вых артыкулаў і канчаючы выступленьнямі былых веруючых, што цяпер б'юць сябе ў грудзі з «пакаяньнем».

Радыё, зразумела, таксама бярэ актыўны ўдзел у гэтым чарговым узмоцненым наступе на рэлігію. Возьмем для прыкладу расказ кіраўніка агіткалектыву пры партарганізацыі калгасу «Беларусь» Маладэчынскага раёну, нейкага Шкуратава. **Ягонае выступленьне ў** Менскім радыё 7-га сакавіка, даволі характэрнае. **Пачынае ён ад таго, што ў** нядаўным мінулым іхны калгас быў вельмі адсталым, і, як гаворыцца даслоўна ў перадачы, «калгасьнікі трацілі веру ў сілу калектыўнай гаспадаркі». Прычыну **такога палажэньня** партыйны агітатар бачыць у... рэлігіі. Ён **прызнаецца, што месцы рэлігійных** культаў наведвалі ня толькі старыя й людзі сярэдняга ўзросту, але й шмат моладзі.

Калі верыць агітатару, дык такі стан трываў-бы й далей, каб ня «мудрыя» пастановы верасьнёўскага Пленуму ЦК КПСС і «гістарычныя рашэньні» XXI зьезду. Яны адкрылі калгасным партыйцам вочы, і пачалося змаганьне супраць рэлігіі. Бачыце, да таго часу рэлігія адцягвала калгасьнікаў ад працы, бо ў рэлігійныя сьвяты яны на працу ня выходзілі. Але вось агіткалектыў разгарнуў шырокую антырэлігійную дзейнасьць, прымусіў некалькі асо-

(Заканчэньне на 4-ай бачыне)

чаны пазалетась на дарозе ў Канэктыкат выпадак асаблівае прывязанасьці дзяцей да свае маці ў жывёльным сьвеце.

...Машына пераехала й забіла дзікабраза. Гэта была матка цэлага вывадку падобных ёй малых. Яны па сьлядох хутка адшукалі сваю маці. Войстры нюх давёў іх да самага мейсца ўчыненага неразважлівым шофэрам злачынства. Яны паселі вакол цела сваёй карміцелькі й не адыходзілі. Пасвойму, адным ім зразумелым піскам, яны плакалі над нябожчыцай-маці й не пакідалі яе, ня гледзячы на тое, што машыны пад'яжджалі бадай-што шчыльна да іх. Перад відовішчам такое сямейнае любові навет самыя заўзятыя амэрыканскія «драйвэры» запынялі свае «кары» й стараліся аб'яжджаць. Дзе-хто спыняўся й доўга любаваўся жывёльным доказам, што любоў мацнейшая за сьмерць. Малыя дзікабразы ня думалі ў гэты момант аб пагрозе іхняму жыцьцю з боку аўтамашынаў. Яны пагардліва ігнаравалі ўсялякую магчымасьць быць расьціснутымі страшнымі для іх і бязьлітаснымі зялезнымі істотамі на колах. Яны сьмела і бязьгнеўна часам пазіралі на шэра-чорную сьцяну гумы, што рухалася каля іх на адлегласьці дотыка лапы, але ні кроку не адступалі ад абранага імі для хаўтураў мейсца. Усьсеўшыся колам, мордачкамі да свае жыцьцядаравальніцы, яны толькі часам перабягалі, мяняючыся мейсцамі, каб пасьля зноў унурыцца ў хаўтурны абрад. Хто яго ведае, магчыма іхняе гора было ня меншым за гора чалавека. калі ён раптоўна траціць сваіх бацькоў. Можа іхняе гора было ня менш вымоўным, але нам ня дадзена чытаць яго. За гэта гаворыць іхняя пагарда да сьмерці. зь якой яны неадступна трымаліся сваёй маці.

Няведама, як доўга малыя дзікабразы спраўлялі хаўтуры й ці выжыў хто зь іх тады. Пакуль яшчэ быў дзень і колькі людзёў з машынаў назіралі гэты непаўторны малюнак, іншым не выпадала гэтак на вачох усіх проста наехаць на іх. Пакуль Мікола назіраў гэты павучальны абраз, важная машына абгінала сцэну хаўтараў, спраўляных малымі дзікабразамі. Але што сталася пазьней, калі Мікола рушыў у сваю дарогу, пакінуўшы малых хаўтуршчыкаў на тым-жа мейсцы, асабліва ўвечары і ўначы, калі ніякая сіла ня можа стрымаць руху вечна пасьпешлівых амэрыканскіх вандроўнікаў, можна толькі дапушчаць, што зь імі сталася. Калі яны не пакінулі тое мейсца да пачатку цемені, усе яны мусіць палегкі пад шынамі калёсаў базьвіннымі ахвярамі ў знак перамогі адвечнае і ўсемагутнае любові дзяцей да свае маці. Памерлі, каб жыла любоў і красавала вечна сьвятая адданасьць сям'і. Хіба-ж гэта ні красамоўны доказ адвечнага значаньня вялікіх прынцыпаў жыцьця для ўсіх жывых істотаў на зямлі, ад чалавека й да самых дробных жывёлінаў? Скрозь жыцьцём кіруе і ўпрыгожвае сьвятая і адвечна жывая любоў.

...Так стаяў і разважаў цяпер Мікола перад нібыта заснулым зайцам. Пакуль яшчэ ён перамінаўся з нагі на нагу, але заставаўся на мейсцы, заяц нібыта і ўвагі не даваў Міколавай прысутнасьці. Але варта было Міколу толькі зрабіць першы крок, як той адразу натапырыў вушы, лыпнуў вачыма і зірнуў на незнаёмага; затым ён у міг пстрыкнуў у кусты каля дарогі. Тут толькі яго й бачыў Мікола. Адно трэск ламанага сухога ламачча ў лесе нейкую часінку сьветчыў аб даўжыні праробленай ім дарогі ў лясную глухамань.

Мікола ўсьміхнуўся, цешачыся з заячай рухавасьці, азірнуўся ў бакі ды пакрочыў далей. Хоць сонца падымалася ўсё вышэй над галавой, тут пад засеняй зялёнае заслоны яно бадай-што не адчувалася. Толькі паступова цішэла шастаньне лісьця ды што-раз мейсцамі рабіліся зырчэйшымі лічаныя прасьветы. Птушыны хор не змаўкаў. Да яго нібыта далучаліся новыя галасы, іх падтрымвалі з розных бакоў і перагукваліся посьвісты малінавак, заліваліся дробным шротам флейтавых гукаў «блю-птушкі», вышчылінгавалі на ўсе лады пярэстыя грайкі.

Мікола дайшоў да раскрыжаваньня дарогаў і абраў шлях направа. За колькі адцінкаў перад ім расчыніўся шырокі, каля мілі ўшыркі і ўдоўжкі, луг на выцерабленым калісьці лесе. Высокая, у пояс, трава ўкрывала яго роўным зялёна-жаўтаватым дыванам. На ім белымі ўзорамі вылучаліся рамонкавыя парасьнікі. Буйныя купчастыя кветкі трымаліся сваіх гнёздаў і не мяшаліся з дробнымі, якія таксама зьбіваліся ў свае асобныя, на колькі мэтраў, гнезьдзішчы. Пажаўцелая мейсцамі й паабсыпаная насеньнем высокая трава чакала свайго касца. А той усё не йшоў з касою ці касілкай, ня меў патрэбы, даваў змогу зялёнаму поплаву выстарыцца й засочнуць на корані. Тысячы мушак і падзёнак прывольна мянялі сваё прыстанішча, лёгка пералятаючы з аднае сьцяблінкі на іншую, заседжваліся на ярка-жоўтых сярэдзінках буйных рамонак, перагукваліся на тысячы ладоў. А над усім гукавым царствам панаваў ўсеўладны майстра — скакунок з сваім настырлівым трашчаньнем. Над зялёным дыванам празрыстае паветра крэсьлілі хутка-крылыя ластаўкі, штохвілінна пырхаючы зьнізу ўверх і згары да долу, ганяючыся за смачнымі для іх мушкамі. Высака над небасьхілам адзінотна званілі сваімі тонкімі галасамі каўрукі. Здавалася, што ўся прастора па зямлі і ў паветры зьвінела адным працяжным, як нацягнутая струна на гітары, мілагучным гукам.

Мікола праміпуў лугавую адлегласьць і выйшаў на пакручастую дарогу, што вяла праз гусьцейшы мяшаны лес. Тут ужо часьцей і часьцей траплялісяна вока сьветла-кармазынавыя сасонкі й цёмна-голкавыя ялінкі. Пад гарачым сонцам яны выпучалі прыемны смалісты пах, і ўсё паветра было напоенае такім густым водырам, што дыхаючы ім, здавалася, адразу здаравееш і пазбываешся ўсіх гарадзкіх хварсбаў. Мікола шырака дыхаў грудзьмі й міжвольна час ад часу зрываў сьцяблінкі высокіх траваў, якія сьцябалі яго па нагах, чапляліся за чаравікі.

Раптам Мікола здрыгнуўся ад убачанага ўперадзе каля дарогі абраза. Вялікая жоўта-пярэстая чарапаха далёка высунула з-пад панцыра сваю шыю, грэючыся на сонцы. Міколу ейны голаў у першую хвіліну выдаўся за зьмяіную. Ён на нейкі момант прыпініўся. Калі-ж зразумеў, што дарэмна бянтэжыўся, падыйшоў да яе й спрытным рухам перакінуў на сьпіну. Пералічыўшы ейныя гады паводле колькасьці сэгмэнтаў, ён адыйшоў ад чарапахі. Тая паляжала колькі часу нярухома, а калі адчула сябе вольнай, хуценька пасунулася ў лясную траву.

Далей будзе

Нататкі чытача

Сьвет вымушаных штампаў

Апошняя аповесьць старэйшага пісьменьніка Пасьлядовіча «З табою побач» з гледзішча мастацкага не заслугоўвае, каб на ёй запыняцца. Але яна зьяўляецца ўзорным прыкладам поўнае залежнасьці працы савецкага пісьменьніка ад найменшых паваротаў партыйнае лініі.

Аповесьць, як і папярэдні раман таго-ж аўтара «Сьвятло над Ліпскам», прысьвечаная шырака ўжыванай з прапагандовай мэтаю ў савецкай літаратуры тэме адбудовы паваенных калгасаў. Першая ейная частка была надрукаваная на пачатку 1956 году, у пару часткавай палітычнай адлегі, якую пісьменьнікі ня мінулі выкарыстаць. У літаратурных творах быў парушаны ўсталяваны спрэсружовы воблік савецкае рэчаіснасьці, выйшлі наўзьверх праявы крытыцызму, адмоўныя пэрсанажы партыйных кіраўнікоў, а побач зь імі, хоць і не разгорнутыя на ўсю моц, вобразы людзей пакрыўджаных і незадаволеных.

Ня мінуў гэтага й Пасьлядовіч. Навет пры ўсёй ягонай высьцерагальнасьці ў аповесьці зьявіліся згадкі пра кідкую ў вочы няроўнасьць людзей, пра самаўпраўства й зладзейства калгаснага начальства, пра чэрствых і чужых «да радасьці й гора людзей, якія хочуць жыць пасапраўднаму, пачалавечаму». Ня былі прывабнымі пэрсанажы найбольшых раённых саноўнікаў. Першы партыйны сакратар выяўляўся ў рысах пагрозьлівага дыктатара, а старшыня райвыканкому называўся «невук халерны». Для яго, што любіў казыраць — «мы, якія ваявалі за савецкую ўладу» — мізэрнае жыцьцё калгасьніка было «пусты гук, які ня кратае яго ўласнага даббрабыту».

Але неўзабаве пачаўся партыйны наварот да ранейшае непапушчальнасьці, зьвінавачаньне пісьменьнікаў у крытыкансьцьве й нігілізьме, злаўмысным ужываньні чорных хварбаў. Колеры блішчастыя мусілі застацца непарушнымі. Пісьменьнік зноў апынуўся ў замкнёным сьвеце вымушаных казённых штампаў, прызначаных для ілюстрацыі партыйнае адданасьці й вытворчага энтузіязму.

З гэтае прычыны ў заключнай частцы Пасьлядовічавай аповесьці, якая зьявілася ў друку ў канцы леташняга году, праявы супярэчнага афіцыйна ідэяльнаму не разгануліся ў шырэйшы малюнак. Наадварот, запанавала традыцыйная злагоджанасьць. Прыкладам, зусім зьнікла раней заўважанае дыктатарства ў партыйнага сакратара. Цяпер калгасьнік вялічае яго ня йнакш, як «наш дарагі сакратар».

Нічым незаплямлены, выпісаны ў стэрыятыпна ўзвышаных колерах галоўны герой. Гэта вандроўны штамп бяз роздуму й няпэўнасьці, у якога «крок разгоністы», а «вочы нецярплівыя». Ён аднолькавы ў кажнага аўтара, абавязкава дабраахвотна пакідае ўежнае сталічнае месца, навет сям'ю, каб ратаваць зглібелы калгас. Як і належыцца, пад ягоным кіравецтвам уцьмелы калгас «Сьвітаньне» пачынае зырка прамяніцца. Дзеля ўпрыгожаньня самаахвярніка яму ствараецца парадная біяграфія — аж двойчы герой. Адпаведна апошняй партыйнай рэкляме ён змагаецца ня проста за калгасную заможнасьць, а за «найвышэйшы ў сьвеце ўзровень жыцьця». Ведама, свайму ідэяльнаму дбайніку калгасьнікі плацяць павагай ды завіхаюцца ў працы. Выкарыстоўваецца навет гэткі заношаны дэкарацыйны рэквізыт, як «слаўны дзед», бабуля, што ходзіць «торапка... з рыдлёўкай на плячы», ды зьнямоглы чалавек, які таксама нібы «ня можа дыхнуць бяз працы». Афіцыйная гармонія, як і ў рамане «Сьвятло над Ліпскам», завяршаецца парадным полыскам у выглядзе ўрадавых узнагародаў ды саладкава правінцыяльнымі воклічамі на адрас усябачнай клапатлівае Масквы.

У сувязі з гэтым варта зацеміць, што Пасьлядовічаў галоўны герой на кіроўным становішчы ў партызанцы заходняе Беларусі дваццатых гадоў ня мае й сьледу нацыянальных беларускіх пачуцьцяў, змагаецца, як таго й вымагае догма, адно за вызваленьне ад ўціску «эксплуататара й жандарма». Пісьменьнік зусім мінае зыркую нацыянальна-вызвольную скіраванасьць тагачаснага руху, каб ня трапіць пад ніколі нязыходнае зьвінавачаньне ў беларускім нацыяналізьме.

Пасьлядовіч, вымушаны займацца ілюстратарствам, сваёй аповясьцяй ня мог нічога дадаць да тэматычна падобных твораў, застаўся ў палоне нуднай, палітычна рэтушаванай нарысавай апісальнасьці, бясконцых паўтораў даўна ведамага.

Аглядальнік

У Вольнай Міжнароднай Акадэміі

Ад 1951 году існуе й дзее Вольная Міжнародная Акадэмія Літаратуры й Навук (Academie Internationale Libre des Sciences et Lettres), арганізацыя з галоўнаю сядзібаю ў Парыжы. Вольная Міжнародная Акадэмія гуртуе сяньня каля 250 навукоўцаў-эмігрантаў народаў Цэнтральнае й Усходняе Эўропы. Мэта Акадэміі — зьяднаць інтэлектуальныя сілы эміграцыі для захоўваньня й разьвіваньня асноўных нацыянальных свомасьцяў культураў народаў цэнтральна-ўсходняе Эўропы, загрожаных сяньня татальнымі камуністычнымі рэжымамі.

Вольная Міжнародная Акадэмія аб'ядноўвае навукоўцаў Баўгарыі, Беларусі, Вугоршчыны, Латвіі, Летувы, Польшчы, Румыніі, Славакіі, Славэніі, Сэрбіі, Украіны, Харвацыі, Чэхіі й Эстоніі. Беларусаў там рэпрэзэнтуе каля дзесяцёх навукоўцаў з Эўропы й Амэрыкі.

Летась у Нью Ёрку быў арганізаваны амэрыканскі Аддзел Вольнае Міжнароднае Акадэміі. Сёлета, 26 сакавіка, гэты амэрыканскі Аддзел ладзіў у Нью Ёрку сваю другую гадавую канфэрэнцыю, у праграме якой была справа перавыбараў уладаў Аддзелу ды навуковыя рэфэраты. За прэзыдэнта Аддзелу Акадэміі быў аднагалосна перавыбраны ведамы выдатны прафэсар Калюмбійскага й Фордгэмскага Унівэрсытэтаў Оскар Галецкі.

У навуковай часьці канфэрэнцыі адбылося 7 рэфэратаў з дыскусыямі. Даабедняя сэсія была прысьвечаная пытаньням змаганьня за сваю незалежнасьць народаў цэнтральна-паўдзённае Эўропы ў другой палове XIX ст. Рэфэраты чыталі Румун Р. Боссі, Паляк О. Галецкі й Харват Б. Радзіца.

У першай паабеднай часьці сэсіі два рэфэраты зьвязаныя зь гісторыяй Другой Сусьветнай вайны чыталі Чэх С. Осускі ды Летувіс В. Сідзікаўскас. У другой часьці былі два рэфэраты прысьвечаныя вельмі характэрнай зьяве сучаснай пары: масавым прымусовым перасяленьням на тэрыторыях народаў пад татальнымі рэжымамі ды іх дэмаграфічна-культурных вынікаў.

Вугорац Г. Пайкерт чытаў аб масавых перасяленьнях Немцаў з усходніх прастораў Нямеччыны на Заходнія. Беларус В. Тумаш на прыкладзе Беларускай ССР паказаў, як камуністычная Масква масавымі дэпартацыямі ды прымусовымі перасяленьнямі намагаецца паменшыць жыхарства Беларусі ды яе коштам узмоцніць лічбова народ расейскі. Галоўна ў выніку гэтых прымусовых перасяленьняў, а ў меншай меры з прычыны вялікіх ваенных стратаў, і наступіла вылюдненьне Беларусі, якое выказаў савецкі перапіс жыхарства 1959 году.

Перапіс гэты паказаў дэмаграфічны дэфіцыт у вышыні 5.800.000 для сучаснае тэрыторыі Беларускае ССР за 20 мінулых гадоў. Ваенныя страты — 2.000.000 — складаюць толькі меншую частку гэтага вялікага дэфіцыту. У выніку расейска-камуністычнае сыстэматычнае акцыі вылюдненьня Беларусі, гушчыня жыхарства Беларускае ССР за мінулых 20 гадоў заміж узрасьці, спала з 116 да 100 чалавек на квадратную мілю.

Пасьля рэфэратаў адбываліся жывыя дыскусіі. Чытаныя на канфэрэнцыі працы будуць друкавацца ў афіцыяльнай публікацыі Вольнай Міжнароднай Акадэміі Літаратуры й Навук «Bulletin», якога вышла ўжо тры нумары. У папярэдніх нумарох Бюлетэню Акадэміі надрукавана ў скарачэньні й колькі рэфэратаў парыскіх сяброў Акадэміі Беларусаў — інж. М. Абрамчыка й а. Л. Гарошкі.

У часе канфэрэнцыі прэзыдэнт Аддзелу Акадэміі прафэсар О. Галецкі прывітаў прысутнага на канфэрэнцыі госьця з Эўропы — старшыню Рады БНР інж. Міколу Абрамчыка і адначасна, ад імя сяброў Аддзелу вітаў усіх прысутных Беларусаў з нагоды сьвята незалежнасьці Беларусі, 25 Сакавіка.

Бясьсільны волат

(Заканчэньне з 3-яй бачыны)

бэў публічна пакаяцца, забараніў бацькам пушчаць дзяцей у царкву й касьцёл. І, паводля словаў агітатара Шкуратава, стаўся цуд. Ён заяўляе: «Цяпер наш калгас... набірае тэмпы і ўпэўнена йдзе ўперад». Праўда, ніякіх канкрэтных доказаў гэтага ён не падае — апрача такіх, што ў мінулым годзе на першы дзень Каляд 90 калгасьнікаў вывозілі торф... Як бачым, дасягненьні немалыя. Толькі ці пераканаюць гэтыя метады слухачоў Менскага радыя — гэта іншая справа.

Не прапушчаецца ніводная нагода, каб праблема рэлігіі ня была закранутая. Не прапусьціў яе й Мазураў на XXIV зьезьдзе КПБ. Закранаючы пытаньне антырэлігійнай прапаганды, Мазураў заявіў: «Партарганізацыі ў апошнія гады паслабілі працу ў гэтым кірунку... Некаторыя царкоўнікі так разышліся, што сталі на шлях парушэньня савецкіх законаў». Далей Мазураў заклікаў «весьці актыўнае змаганьне за атэістычнае выхаваньне працоўных, абмяжоўваць незаконныя дзейнасьні служыцеляў культу, не дапушчаючы іх да дзяцей і моладзі», і гэтак далей.

Аб чым усё гэта гаворыць? Пасьля 42-ух год бальшавіцкай улады, такія гэтак званыя «перажыткі мінулага» як «прыватнаўласьніцкія тэндэнцыі», «буржуазны нацыяналізм», «рэлігійныя забабоны» ня толькі ня зьніклі, а нават пашыраюцца як гэта мы бачым асабліва яскрава ў выпадку рэлігіі. Ня трэба забывацца, што ў гісторыі чалавецтва перасьлед рэлігіі **як такое** ніколі не праводзіўся так бязьлітасна й сыстэматычна, і на працягу такога доўгага часу, як у бальшавіцкай турме народаў. Увесь партыйны й дзяржаўны апарат прыймае актыўны ўдзел ў гэтай акцыі. І ня гледзячы на ўсё, ня гледзячы на вялікія дасягненьні навукі й тэхнікі, бальшавіцкая сыстэма ня здолела й ня можа задаволіць духовыя патрэбы чалавека, так як ня можа яна выкараніць і такіх уроджаных пачуцьцяў, як любоў да свае бацькаўшчыны ці пачуцьці ўласнасьці. Духовая натура чалавека штурхае яго на шлях шуканьня праўды. У гэтым шуканьні чалавек зьвяртаецца да Бога-Творца, бо эмпірычная навука ня можа пранікнуць у сфэру духа. І вось бальшавіцкі волат выяўляецца бясьсільным перад ахвярай свайго перасьледу — рэлігіяй.

Р. С.

Фонд набыцьця помніка

Чарговая ліста ахвярадаўцаў у фонд набыцьця помніка. Новыя прозьвішчы былых вучняў усё таго-ж самага, супольнага для іх настаўніка сьв. пам. Д-ра А. Орсы. Побач з прозьвішчамі малодшых — былых вучняў Беларускай Гімназіі імя Янкі Купалы ў Міхэльсдорфе, старыя зь перад 30 год знаёмыя калегі й каляжанкі з Навагрўдзкай Беларускай Гімназіі. Гэтак, у жаданьні ўшанаваць памяць свайго настаўніка спатыкаюцца два пакаленьні ягоных гадунцоў зь дзьвюх гімназіяў.

Ніжэй зьмяшчаем лісту № 6 ахвярадаўцаў з Саўт Рывэр (Нью Джэрсі). Збор правёў калега Янка Цупрык.

Ліста № 6.

былых вучняў, якія злажылі ахвяры на помнік свайму настаўніку і дырэктару сьв. пам. Аляксандру Орсу.

Янка Цупрык — 10 дал., Ніна Кулеш — 10 дал., Ніна Орса — 30 дал., Віктар Лябёдкін — 5 дал., Леанід Мурог — 10 дал., Валя Вайцяхоўская — 10 дал., Тамара Аўдзей — 5 дал., Алег і Жэня Дубягі — 10 дал. **Усяго разам па лісьце № 6 — 90.- дал.**

Апрача гэтага ў касу камітэту паступілі ахвяраваньні ад наступных асобаў: Уладзімер Цьвірка (З. Нямеччына) — 10 дал., Д-р Лявон Трусэвіч (ЗША) — 25 дал., Міхась Каранеўскі (ЗША) — 10 дал.

Папярэдня паступіла («Бацькаўшчына» з дня 25 сакавіка 1960 г.) 625 дал. 39 ц.

Усяго разам 760 дал. 39 ц.

Камітэт шчыра дзякуе сп. Я. Цупрыку за правядзеньне збору ў Саўт Рывэр, а таксама й ўсім ахвярадаўцам за складзеныя ахвяры.

Збор працягваецца далей. Чэкі й паштовыя пераказы просім перасылаць на адрас:

Michael Ragula
385 Alabama Ave.,
Brooklyn 7., N. Y., U. S. A.
Камітэт Набыцьця Помніка
на магілу сьв. пам. Д-ра
А. Орсы ў Нью Ёрку.

М. Рагуля, Скарбнік

АБАВЯЗКАМ КАЖНАГА БЕЛАРУСА ЁСЬЦЬ ЧЫТАЦЬ, ПАШЫРАЦЬ І ПАДТРЫМЛІВАЦЬ «БАЦЬКАЎШЧЫНУ».

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W.
Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A.
Mr. M. Nikan, 14 Steel St., Spotswood—Melbourne, Vic.
Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ:
Mr. C. Cimafiejčyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave., Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont.

ФРАНЦЫЯ:
Union des Travailleurs Biélorussiens en France, 26, rue de Montholon, Paris 9.
Mr. W. Kasztelan, 38 rue Kleber, Mouvaux (Nord)

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.